

EBA:s arbetsformer

Detta dokument behandlar *hur* Expertgruppen för biståndsanalys, EBA, arbetar: hur studier¹ initieras; hur EBA prioriterar mellan studier; ramarna för hur arbetet med studier bör bedrivas, kvalitetssäkras och hur verksamheten ska följas upp. EBA har också beslutat om en verksamhetsstrategi som beskriver EBA:s uppdrag och vilka frågeställningar som EBA arbetar med. EBA:s kommunikationsstrategi beskriver ambition och inriktning för det externa kommunikationsarbetet. Den årsvisa inriktningen av verksamheten presenteras i EBA:s verksamhetsplan.

Övergripande frågeställningar

På ett övergripande plan kan EBA:s frågeställningar indelas i tre kategorier; de som rör:

- biståndets motiv och långsiktiga inriktning
- biståndets prioriteringar och styrning
- biståndets genomförande

Biståndets motiv och långsiktiga inriktning

I denna kategori ryms frågeställningar som rör den övergripande *inriktningen på svenskt bistånd*. Det kan handla om frågor såsom: Hur kan bistånd skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck? Beaktar utformningen av svenskt bistånd rådande kunskap om hur bistånd bör inriktas? Hur kan det offentliga biståndet samverka med eller komplettera övriga finansieringskällor?

Biståndets prioriteringar och styrning

Denna kategori relaterar i regel till regeringens prioriteringar i budgetpropositioner och strategier. Exempel på frågeställningar inkluderar: Hur har fördelningen av resurser på olika områden som t.ex. utbildning, demokrati, hälsovård m.m. motiverats och vad styr biståndets inriktning i praktiken? Är strategiformen en ändamålsenlig form av styrning? Tillåter strategierna nödvändig flexibilitet för ett väl fungerande bistånd i mer svårarbetade och föränderliga miljöer? Vad styr målformuleringarna i strategierna?

Biståndets genomförande

EBA utvärderar vanligtvis inte enskilda projekt eller program, utan studerar frågor av bredare policykaraktär, ofta med ett kritiskt, omprövande perspektiv. EBA sammanfattar också kunskap från andra aktörers utvärderingar. EBA önskar bidra med ny kunskap om effektiviteten i det svenska biståndet och föra fram förslag om hur genomförandet kan

---

¹ EBA använder studier som samlingsnamn för projekt som ska mynna ut i en rapport i någon form till eller av EBA.

förbättras. En viktig fråga är resultat av politiska reformer, en annan är organisationers måluppfyllelse. Exempel på andra frågeställningar är: Får styrningen genomslag i val av insatser? Används kanaler och instrument enligt rådande kunskap om hur bistånd bör genomföras? I vilken mån styrs genomförandet av andra motiv än de biståndspolitiska? Använder organisationer de bästa metoderna för uppföljning och utvärdering? Är målen formulerade så att det är möjligt att utvärdera måluppfyllelse?

Initiering av studier

Expertgruppen fastslår årligen ett antal särskilt prioriterade områden för nya studier, vilket i vanliga fall betyder publicering under nästkommande år. Aktuella prioriteringar redovisas i EBA:s årliga verksamhetsplan. Detta betyder inte att EBA låser sig till ett fåtal frågeställningar. En viktig källa till de studier som initieras är löpande dialog med EBA:s målgrupper, i synnerhet med Utrikesdepartementet, men också med utlandsmyndigheter, Sida, riksdagen och andra aktörer. EBA välkomnar tankar och idéer om studier från alla aktörer inom biståndsområdet. EBA samarbetar med andra nationella och internationella aktörer när det bedöms relevant och effektivt.

EBA:s studier författas vanligen av personer som själva har utarbetat förslag till studie, som svar på en riktad intresseförfrågan eller genom en bredare utlysning eller anbudsinbjudan. EBA välkomnar också författarinitierade förslag och har en stående sådan inbjudan på sin hemsida.

Arbetet med att ta fram studier inom EBA:s särskilt prioriterade områden organiseras i en utskottsliknande form där två till fyra ledamöter per prioriterat område tillsammans med kansliets utredningssekreterare aktivt arbetar med att initiera studier. Målsättningen är att initiera flera, varandra kompletterande, studier inom respektive område.

Vid expertgruppens möten diskuteras även utkast på potentiell design av studier. Sådana utkast tas vanligtvis fram av kansliet för att underlätta det fortsatta arbetet med att få fram projektförslag. Utkast kan också vara i form av kortare "concept notes" från tänkbara författare.

Beslut om projektförslag

Expertgruppen tar ställning till om en viss studie ska genomföras på basis av ett projektförslag och en av kansliet framtagna kvalitetsbedömning ("kansli-PM") som sätter förslaget i ett större sammanhang.

Projektförslaget ska bl.a. innehålla information om vilka frågeställningar studien syftar till att belysa och dess relevans för EBA:s övergripande uppdrag. Expertgruppens *Guidelines for project proposals* riktar sig till externa författare och beskriver vad ett projektförslag förväntas innehålla.

Kansli-PM innehåller kansliets bedömning av förslaget med avseende på kvalitet (utvärderingsfrågor, utvärderingsbarhet, metod och design, koppling till tidigare forskning och andra studier inom området) tillsammans med beskrivning av bakgrund och motiv för studien, typ av studie, avsedd användning av avsedda målgrupper, författarnas kompetensprofil, tidsplan, kostnad samt en bedömning om hur förslaget kopplar till expertgruppens verksamhetsstrategi, prioriterade områden och relevanskriterier.

EBA använder **fem relevanskriterier** för inkomna projektförslag och inför beslut om att genomföra en anbudsinbjudan:

- kunskapsupbyggnad (tillförs något nytt för biståndets aktörer?);
- policyrelevans (är förväntade resultat tillämpbara för politiska beslutsfattare, kan de bidra till biståndets utveckling?);
- aktualitet (koppling till det som sker inom biståndet i närtid?);
- andel av biståndsbudgeten eller förväntat betydande effekter;
- frågor av principiell betydelse för biståndet (exempelvis etiska frågor relaterade till bistånd).

Vid beslut efter **anbudsinbjudningar** genomförs en rangordning av inkomna förslag av en bedömningsgrupp med personer från både expertgrupp och kansli. Rangordningen baseras på de bedömningskriterier (och deras relativa viktning) som framgår av respektive utlysningstext/uppdragsbeskrivning.

Genomförande av studier

EBA anlitar främst externa författare med tidigare kunskap inom det område som studeras. EBA:s författare står självständigt för analys, slutsatser och eventuella rekommendationer. Expertgruppen kvalitetsgranskar och beslutar om publicering av studier, samt kommunicerar studier externt som komplement till författarnas insatser.

När så anses lämpligt kan anställda vid EBA:s kansli genomföra studier, exempelvis när det bedöms finnas ett institutionellt lärande kopplat till en studies framtagande. Författande sker utan övrig ersättning och inom ramen för den ordinarie anställningen. Dessa rapporter tas fram under samma regelverk som externt författade studier. I regel är kanslichefen projektledare för kansliförfattade rapporter. Den PM som ligger till grund för beslutet att sätta igång studien ska innehålla en bedömning om lämpligheten i att studien författas av kansliet.

I undantagsfall kan expertgruppens ledamöter författa studier åt EBA. Ett tänkbart exempel kan vara då en ledamot har unik kompetens inom ett prioriterat område. Detta måste dock ställas mot frågor om jäv och risk för att författaren på andra sätt står för nära kommittén samt att ledamotens spetskompetens i dessa fall inte kan användas i granskningen av rapporten. Det krävs därför starka skäl för att engagera ledamöter som EBA-författare. I sådana fall skall åtminstone två utomstående bedömare tillfrågas. Förslaget behandlas i övrigt på samma sätt som andra förslag.

För varje studie tillsätts en referensgrupp bestående av en projektledare från kansliet och personer med relevant kompetens. Referensgruppen kan också innehålla representanter från målgrupper för successivt lärande och löpande återkoppling. Syftet med referensgruppen är att utgöra ett stöd till författarna och på så vis öka rapportens kvalitet. Referensgruppen leds av en expertgruppsledamot. Beslut om referensgruppsordförande fattas av expertgruppen. I referensgruppen ingår en projektledare från kansliet som utöver praktiskt stöd bidrar med expertis efter individuell kompetens. Referensgruppsordförande utser, efter samråd med författare och projektledaren, referensgruppen. Referensgruppsmedlemmar (med undantag av projektledaren) lämnar inför studiens färdigställande en egen bedömning av rapportens styrkor och svagheter som dels används som beslutsstöd för expertgruppen, dels utgör ett sista medskick till författaren. EBA kan också välja att använda sig av externa, eventuellt anonyma, kollegiala granskare (s.k. peer-review-förfarande).

Beslut om publicering av rapporter sker under ordinarie sammanträden. Expertgruppen kan välja att efterfråga revidering av rapporten innan beslut om färdig rapport tas, alternativt delegera till referensgruppsordföranden och kansliet att tillse att nödvändiga justeringar görs utan nytt beslut om publicering.

Kommunikation

Expertgruppen eftersträvar största möjliga öppenhet. Expertgruppens möten protokollförs och publiceras på EBA:s hemsida. EBA rapporterar samlat om sin verksamhet till regeringen två gånger per år, vår och höst. Vårrapporten, benämnd Biståndsanalys, sammanfattar innehåll och slutsatser av de studier som publicerats föregående år. Biståndsanalys trycks i en svensk och en engelsk version. Det är huvudsakligen i Biståndsanalys som kommittén lyfter fram frågor och slutsatser som expertgruppen bedömer särskilt viktiga. Höstrapporten är en skrivelse till Regeringskansliet som redovisar verksamheten under den gångna tolv månadersperioden (oktober-september) tillsammans med pågående och planerad verksamhet.

Expertgruppen bestämmer ämne för en studie, kvalitetsgranskar den och avgör om den ska publiceras i EBA:s rapportserie. Expertgruppen tar i normalfallet inte ställning till slutsatser och rekommendationer men kan välja att göra så om den bedömer det angeläget.

De studier som tas fram lanseras i regel vid ett offentligt och för åhörarna kostnadsfritt tillfälle där också kompletterande och konkurrerande perspektiv anläggs. Lanseringar, och andra seminarier i EBA:s regi, direktsänds och spelas i allmänhet in för möjlighet till bredare spridning.

EBA arbetar aktivt med att sprida studierna efter deras lansering, genom riktade presentationer till berörda beslutsfattare, genom workshops, bloggar, poddar eller övriga medier i avsikt att bidra till relevanta kunskapsbaserade samtal om viktiga biståndsfrågor. Syftet är att verka för så bred och samtidigt effektiv spridning som möjligt.

Uppföljning av projekt

EBA stävar efter att systematiskt utveckla verksamheten utifrån samlad erfarenhet.

En del består i att bedöma genomslaget av EBA:s verksamhet; hur enskilda studier har spridits, mottagits och använts i olika sammanhang. Kansliet följer exempelvis regelbundet upp genomslaget med studiernas tänkta huvudsakliga användare och spårar övrig spridning och användande, t.ex. med avseende på referenser till EBA:s rapporter i olika sammanhang.

En annan del består i att lära från arbetsformer och processer vid seminarier, studier och kommunikationsarbete. En viktig källa för lärande och frågor för nya studier är regelbundna författarforum.

EBA arbetar aktivt med att utveckla nya och än mer ändamålsenliga former för uppföljning.